OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Lausunto

20.5.2024 VN/3578/2024

Valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle

Valtion liikuntaneuvoston lausunto valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025-2028

1. Hallituskaudelle suunnitellut kasvavat leikkaukset liikuntamäärärahoihin voivat merkittävästi heikentää liikunnan edistämisen mahdollisuuksia. Tarvitaan konkreettisia toimia liikkumisen, liikunnan ja urheilun rahoituksen edistämiseksi, kuten pikaisesti käynnistettävät verotusselvitykset sekä lahjoittamisen verovähennysoikeuden laajentaminen yksityisten henkilöiden lisäksi yrityksiin.

2. Suomi liikkeelle -ohjelmalle turvattava toimintaedellytykset. Liikkuvat-kokonaisuuden rahoitus turvattava.

3. Liikkumisen edistämisen keskeiset resurssit tulee turvata eri hallinnonaloilla

Taustaa

Valtion liikuntaneuvoston lakisääteisenä tehtävänä on antaa lausunto julkisen talouden suunnitelmasta (JTS) liikunnan osalta. Julkisen talouden suunnitelman tarkoituksena on tukea julkista taloutta koskevaa päätöksentekoa sekä julkiselle taloudelle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Valtioneuvosto laatii julkisen talouden suunnitelman vaalikaudeksi ja tarkistaa sen vuosittain seuraavaksi neljäksi vuodeksi huhtikuun loppuun mennessä.[1]

Pääministeri Petteri Orpon hallitus on sopinut vuosien 2025–2028 julkisen talouden suunnitelmasta. Hallitusohjelmassa hallitus sitoutui tekemään ratkaisut, jotka vahvistavat julkista taloutta nettomääräisesti 6 miljardia vuoden 2027 tasolla. Lisäksi hallitus on päättänyt lisätoimista, jotka vahvistavat julkista taloutta noin 3 miljardilla eurolla.

Julkisen talouden suunnitelmassa 2025-2028 opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle kohdistettavat säästöt on esitetty alla olevassa taulukossa 1. Julkisen talouden suunnitelmassa liikuntatoiminnalle kohdennettuja säästöjä ei ole esitetty suoraan. Mikäli säästöt suhteutuvat hallitusohjelmassa vuodelle 2024 kohdistetun 10 miljoonan euron kokonaissäästön kohdennuksen mukaisesti, kohdistuu liikunnalle lopulliseksi säästötasoksi JTS-kauden puolivälistä eteenpäin noin

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Opetus- ja kulttuuriministeriö				
PL 29 00023 Valtioneuvosto	Meritullinkatu 10 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 135 9335 +358 9 135 9335	kirjaamo.okm@gov.fi

40 miljoonaa euroa. Lisäksi säästöjä on aikaistettu, mikä vaikuttaa liikuntatoimijoiden varautumiseen uuteen tilanteeseen. Säästöjen kohdennukset momenteille sisällytetään Opetus- ja kulttuuriministeriön TAE2025:een ja JTS2026-2029:een, jolloin liikunnan lopullinen säästötaso selviää.

Taulukko 1. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle kohdennetut valtionavustussäästöt (M€).[2]

JTS 2025-2028	2024	2025	2026	2027	2028
Hallitusohjelma	-10	-25	-50	-125	-125
Kehysriihi, lisäsäästö		-25	-25	-25	-25
Säästöjen aikaistus		-25	-75		
Yhteensä	**-10**	**-75**	**-150**	**-150**	**-150**

Vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon verrattuna liikuntatoimen perustoiminnan määrärahat laskivat vuoden 2024 talousarviossa vajaat 10 miljoonaa euroa (2023: 155,2 M€, 2024: 145,4 M€, luvuissa ei ole mukana lisätalousarvio- eikä HO-rahoitusta). Leikkaukset esitettiin kohdennettavaksi pääsiassa liikunnan järjestötoiminnan (1,3 M€), liikuntapaikkarakentamisen (3 M€), seuratoiminnan (1,8 M€, luvussa ei ole huomioitu ed. vuodelta siirtyneen määrärahan vaikutusta) sekä liikunnan koulutuskeskusten avustamiseen (1,5 M€, vos).

Hallitusohjelman tavoitteena on myös, että väestön liikunnallinen kokonaisaktiivisuus nousee kaikissa väestöryhmissä. Nykyisin lapsista ja nuorista vain noin kolmannes, aikuisista neljännes ja ikäihmisistä harvempi kuin joka viides liikkuu terveytensä kannalta riittävästi[3]. Toimintarajoitteiset henkilöt liikkuvat keskimäärin vielä tätäkin vähemmän[4].

Huolta herättää myös väestön terveys ja toimintakyky, jotka kehittyivät vuosikymmen ajan myönteisesti. Myönteinen kehitys kuitenkin tyrehtyi 2010-luvulla, jolloin muun muassa lihavuus ja mielenterveysongelmat yleistyivät, koettu työkyky heikentyi ja iäkkäiden toimintakyky ei ole enää parantunut.[5] Esimerkiksi noin 10 prosenttia väestöstä sairastaa tyypin 2 diabetesta[6], josta merkittävä osa olisi ehkäistävissä elintapamuutoksilla, kuten liikunnalla.

Pääministeri Orpon hallituksen ohjelmassa tavoitteeksi on asetettu saada 100 000 uutta työllistä ja pidemmällä aikavälillä nostaa työllisyysaste 80 prosenttiin. Tavoite edellyttää muun muassa työurien pidentämistä sekä osatyökykyisten ja ikääntyneiden työllistymisen lisäämistä. Työkyvyn perustan muodostavat fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen toimintakyky, joihin kaikkiin liikunnalla on merkitystä.

Liikunta ja liikkuminen ovat keinoja saavuttaa useita hallitusohjelmassa sekä hallituksen kestävyystiekartassa asetettuja tavoitteita, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kustannusvaikuttavuuden kohentaminen sekä hiilineutraalius vuonna 2035.

Lausunto julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025–2028

Valtion liikuntaneuvosto nostaa lausunnossaan julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025–2028 seuraavat kohdat:

1) Hallituskaudelle suunnitellut kasvavat leikkaukset liikuntamäärärahoihin voivat merkittävästi heikentää liikunnan edistämisen mahdollisuuksia. Tarvitaan konkreettisia toimia liikkumisen, liikunnan ja urheilun rahoituksen edistämiseksi, kuten pikaisesti käynnistettävät verotusselvitykset sekä lahjoittamisen verovähennysoikeuden laajentaminen yksityisten henkilöiden lisäksi yrityksiin.

Valtion liikuntatoimen määrärahoista rahoitetaan suomalaisen liikunta- ja urheilukulttuurin kannalta keskeisiä toimintoja, kuten kuntien liikuntapalveluita ja liikuntapaikkarakentamista, kansalaistoimintaa (liikuntajärjestöt ja seurat), huippu-urheilua, liikunnan koulutusta ja tutkimusta, suurtapahtumia sekä eri väestöryhmien liikkumista edistävää Liikkuvat-kokonaisuutta ja erilaisia kehittämishankkeita.

Liikunnan ja liikkumisen terveys- ja hyvinvointivaikutukset ovat merkittäviä julkisen talouden kestävyyden kannalta. Liikunnalla ja liikkumisella on merkittävä yhteys ihmisten fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin, toiminta- ja työkykyyn sekä resilienssiin erilaisissa poikkeusoloissa. Lisäksi liikunta ja liikkuminen tukevat mm. oppimiskykyä ja kotouttamista sekä

edistävät sotilaallista suorituskykyä. Väestön liian vähäisen liikkumisen yhteiskunnalliset kustannukset ovat vuositasolla arviolta vähintään yli kolme miljardia euroa.[7]

Valtion liikuntaneuvosto nostaa esille vakavan huolen merkittävästi vähenevistä liikuntamäärärahoista Julkisen talouden suunnitelmakauden 2025−2028 aikana. Hallituksen opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle kohdentama yhteensä 150 miljoonan euron avustusten säästötavoite tulee leikkaamaan merkittävästi liikunnan määrärahoja.

Liikunnan ja urheilun suurimmat rahoittajat ovat jatkossakin kunnat ja kotitaloudet, mutta näin suuret leikkaukset valtion liikuntamäärärahoihin näkyisivät väistämättä merkittävästi liikunnan edistämisen mahdollisuuksissa, kuten esimerkiksi valtion liikuntapaikkarakentamisen avustamisen tasossa tulevaisuudessa. Valtionavustuksen saamisella on merkittävä rooli kuntien liikuntapaikkarakentamisen hankkeiden toteutumisessa. Valtaosa kunnista arvioi jo nyt liikuntaolosuhteiden kunnostamistarpeen tai korjausvelan merkittäväksi ongelmaksi omassa kunnassaan[7]. Lisäksi monissa kasvukeskuksissa on pulaa liikuntatiloista, kuten erilaisista sisäliikuntatiloista ja siten harjoitusvuoroista monissa lajeissa. Hallituksen säästöt liikunnasta ovat ristiriidassa myös hallitusohjelman tavoitteiden kanssa liikkeen lisäämiseksi.

Leikkausten lisäksi arvonlisäveron korotus vaikuttaa urheiluseurojen ja liikunta-alan yritysten toimintaan ja uhkaa nostaa liikunnan harrastamisen hintaa. Viime aikaisilla sosiaaliturvan leikkauksilla ja viime vuosien yleisellä kustannustason nousulla voi olla myös vaikutuksia osan väestön mahdollisuuksiin harrastaa liikuntaa ja esimerkiksi mahdollistaa lasten liikunnan harrastaminen.

Valtion liikuntaneuvosto ymmärtää, että nykyisessä valtiontalouden tilanteessa valtion liikuntamäärärahat eivät voi välttyä leikkauksilta. Leikkausten määrä ja tarkempi kohdentaminen tulee kuitenkin harkita huolella. Liikunnan rahoituksessa on välttämätöntä tehdä myös huolellista priorisointia. Lisäksi tarvitaan konkreettisia toimia liikkumisen, liikunnan ja urheilun rahoituksen edistämiseksi.

Hallitusohjelman tavoitteena on esimerkiksi selkiyttää liikunta-alan toimijoiden arvonlisäverokohtelua liikkumiseen kannustavaksi sekä selvittää liikunnan tukemista verotuksen keinoin. **Valtion liikuntaneuvosto nostaa esille, että verotukseen liittyvät selvitykset olisi käynnistettävä pikaisesti päätöksenteon tueksi ja selvityksissä tulee arvioida kattavasti verotusta liikunnan näkökulmasta.**

Valtion Liikuntaneuvosto pitää myös kannatettavana lahjoittamisen verovähennysoikeuden laajentamista liikuntaan. Verovähennysoikeuden tulisi koskea niin yksityisiä henkilöitä kuin yrityksiä. Lahjoittamisen verovähennysoikeuden laajentamisella voidaan edistää liikunnan ja urheilun yksityistä rahoitusta ja varainhankintaa. Suomen nykyinen lahjoitusten verovähennysmalli koskee rajatusti tiedettä, taidetta ja suomalaisen kulttuuriperinteen säilyttämistä. Nykyisin säätiöiden ja rahastojen jakamista tuista liikunnan ja urheilun osuus on vain alle yhden prosentin.

Lisäksi liikuntaneuvosto pitää tärkeänä löytää keinoja ja edistää mahdollisuuksia huippu-urheilua koskevien rahastointitapojen edistämiseksi.

2) Suomi liikkeelle -ohjelmalle turvattava toimintaedellytykset. Liikkuvat-kokonaisuuden rahoitus ja kehittäminen turvattava.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen tavoitteena on kääntää liikkuminen kasvuun jokaisessa ikäryhmässä. Tavoitteen toteuttamiseksi käynnistettiin liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn poikkihallinnollinen Suomi liikkeelle -ohjelma. Ohjelmaan on varattu 20 miljoonaa euroa vuodelle ja koko hallituskaudella yhteensä 80 miljoonaa euroa.

Liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn ministerityöryhmä linjasi vuodelle 2024 kohdistetun 20 miljoonan euron rahoituksen käytettäväksi muun muassa Liikkuvat-kokonaisuuden vahvistamiseen, liikuntaneuvonnan laajentamiseen, innovaatioihin ja kokeiluihin sekä lähivirkistysalueiden kunnostamiseen ja kehittämiseen, liikunnan ja toimintakyvyn lisäämiseen osaksi kutsuntojen sisältöä ja elintapaohjauksen vahvistamiseen hyvinvointialueilla.[8] Ohjelman toimenpiteistä suuri osa on luonteeltaan rakenteisiin puuttuvaa, jolloin vaikutus väestön liikkumiseen lisäämiseksi on suurempi kuin siihen varattu määrärahaa.

Valtion liikuntaneuvosto pitää poikkihallinnollista ja eri hallinnonaloille kohdentuvaa Suomi Liikkeelle -ohjelmaa ja sen rahoittamista erittäin tärkeänä valtionhallinnon toimenpiteenä väestön liikkumisen edistämiseksi. Suomi liikkeelle -ohjelman toimintaedellytykset tulee turvata koko hallituskauden ajan.

Tutkimusten mukaan lasten ja nuorten liikkuminen väheni koronapandemian ensimmäisen vaiheen rajoitustoimien aikana merkittävästi erityisesti arkipäivinä. Yksi keskeinen selittävä tekijä oli koulupäivän aikaisen liikkumisen ja koulumatkaliikunnan vähentyminen. Tutkimustulokset korostavat koulu- ja oppilaitosympäristön merkitystä ja vaikutuksia lasten ja nuorten fyysiseen aktiivisuuteen.

Koronapandemia vaikutti osaltaan myös koulujen toimintakulttuuriin, koska koulutyötä tehtiin osin etäopetuksena ja turvavälein. Kouluilla tapahtuneiden toiminnan muutosten seurauksena liikunnallisen toimintakulttuurin rakenteita on kouluissa osin purettu. Samaan aikaan pandemian seurauksena tarve oppilaiden hyvinvoinnin edistämiselle liikunnan keinoin on entistä suurempi.

Toimintakulttuurin syvällinen muutos ja muutosten juurtuminen esimerkiksi kouluympäristössä vievät pitkään, joten olisi tärkeää, että paikallisten liikkumisen edistämisen toimenpiteiden tukemista jatkettaisiin pitkäjänteisesti yli hallituskausien. Tämä havainto pätee kaikkien väestöryhmien liikunnallisen elämäntavan edistämisen osakokonaisuuksiin, joissa tähdätään toimintakulttuurin muutokseen.

Valtion liikuntaneuvosto pitääkin hyvin tärkeänä, että eri väestöryhmien fyysistä aktiivisuutta edistävien ja rakenteellisiin muutoksiin tähtäävän valtakunnallisen Liikkuvat kokonaisuuden (Liikkuva varhaiskasvatus, Liikkuva koulu ja Liikkuva opiskelu, Ikiliikkuja ja Liikkuva perhe) resurssit turvataan pitkäjänteisesti.

3) Liikkumisen edistämisen keskeiset resurssit tulee turvata eri hallinnonaloilla

Väestön liikkumiseen vaikutetaan opetus- ja kulttuuriministeriön lisäksi merkittävästi myös muiden hallinnonalojen toimenpiteillä. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala on keskeinen liikkumisen edistämisessä toiminta- ja työkyvyn näkökulmasta, sillä liikkumisen edistäminen on tärkeä osa sairauksien ehkäisyä, hoitoa ja kuntoutusta. Liikenne- ja viestintäministeriöllä on keskeinen rooli kävelyn ja pyöräilyn edistämisessä. Ympäristöministeriö vastaa ulkoilun ja luonnon virkistyskäytön edistämisestä. Maa- ja metsätalousministeriön tukemalla hevostaloudella luodaan edellytyksiä liikkumiselle ja liikunnalle aina kuntoutuksesta (terapiaratsastus) urheiluun (raviurheilu, ratsastus). Puolustusministeriö edistää väestön fyysistä toimintakykyä osana sotilaallisen valmiuden suorituskyvyn ylläpitoa. Myös muiden ministeriöiden toimilla vaikutetaan fyysisen aktiivisuuden määrään.

Valtion liikuntaneuvosto nostaa esille, että liikkumisen edistämisen resursseista tulee huolehtia liikuntatoimen ja poikkihallinnollisen Suomi liikkeelle -ohjelman lisäksi eri hallinnonaloilla näiden perustoiminnassa.

Esimerkiksi liikennejärjestelmällä, kuten kävely- ja pyöräteillä on keskeinen merkitys väestön fyysiselle aktiivisuudelle ja liikunnan harrastamiselle. Väestön suosituimpia liikkumisen paikkoja ovat kävely- ja pyörätiet sekä puistot ja erilaiset ulkoilureitit- ja alueet. Laadukas kävelyn ja pyöräilyn infrastruktuuri on tutkimusten mukaan keskeisin tapa vaikuttaa kulkumuodon valintaan sekä kasvattaa kävelyn ja pyöräliikenteen määriä. Lisäksi se on kustannustehokas ja merkittävä keino edistää niin väestön liikkumista ja liikuntaa kuin vähentää liikenteen päästöjä ja päästä hiilineutraaliuden tavoitteeseen.

Kansallisessa kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelmassa (2018) on määritelty rahoitustarpeeksi 30 miljoonaa euroa vuodessa, jotta tavoiteltu 30 % kasvu kävely- ja pyöräilymatkojen määrässä on mahdollista saavuttaa vuoteen 2030 mennessä. Rahoituksen tavoitetaso on saavutettu vain vuosina 2020 ja 2021. Vuonna 2023 investointiohjelmaan osoitettiin 3,5 miljoonaa euroa. Lisäksi liikkumisen ohjaukseen on määritelty 2,5 miljoonan euron vuosittainen tavoitetaso vuodesta 2025 alkaen (valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma). Liikkumisen ohjaukseen on ollut käytettävissä viime vuosina noin miljoona euroa.

Rahoituksen vähäisyys on huomattava haaste kävelyn ja pyöräilyn edistämisen jatkuvuuden, siihen sitoutumisen ja käytännön edistämistoimien toteuttamisen kannalta. Kävelyn ja pyöräilyn infran kehittämistarpeita on Suomessa huomattavasti enemmän investointiohjelman avustustasoon nähden. Kävelyn ja pyöräilyn olosuhteiden kehittäminen on pitkäjänteistä työtä, jota tehdään yhteistyössä valtionhallinnon toimijoiden, kuntien ja muiden sidosryhmien kanssa. Valtionrahoituksella on merkittävä ”vipuvaikutus”, sillä kunnat osallistuvat investointihankkeiden rahoitukseen vähintään valtion rahoitusta vastaavalla summalla. **Valtion liikuntaneuvosto pitää tärkeänä, että kävelyn ja pyöräilyn edistämisen jo ennestään niukkoihin resursseihin ei kohdenneta leikkauksia.**

Luonnon virkistyskäytön suosio on kasvanut merkittävästi viimeisen 20 vuoden aikana. Koronapandemian aikana luonnossa liikkuminen ja ulkoilu nousivat yhä merkittävimmäksi liikkumisen muodoksi. Luonnossa liikkumisen suosio näyttää vahvalta myös koronapandemian

aiheuttaman kysyntäpiikin jälkeen. Suosion kasvu asettaa tarpeita muun muassa olosuhteiden kehittämiselle. Erityisen tärkeää on tukea ihmisten virkistäytymisen mahdollisuuksia lähiluonnossa.

Viime hallituskaudella (2019−2023) pystyttiin lisäämään Metsähallituksen Luontopalveluiden rahoitusta, minkä avulla pystyttiin merkittävästi vähentämään luontokohteiden infran korjausvelkaa. Lisäksi pystyttiin tukemaan kuntien edellytyksiä tarjota laadukkaita lähiluonnon virkistysmahdollisuuksia.

Valtion liikuntaneuvosto pitää tärkeänä, että luontoliikuntapaikkojen, ulkoilureitistöjen ja kansallispuistojen sekä erityisesti lähivirkistysalueiden kunnossapidon ja kehittämisen resurssit turvataan tulevina vuosina.

Sosiaali- ja terveyspalveluissa tavoitetaan paljon etenkin terveytensä ja hyvinvointinsa kannalta liian vähän liikkuvia henkilöitä, joita liikuntahallinnon on vaikeaa tavoittaa. Sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistuksen (sote-uudistus) myötä kuntien lisäksi hyvinvointialueilla on tärkeä rooli väestön terveyttä ja hyvinvointia edistävissä toimissa.

Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) hallinnonalalla on otettu viime vuosina kehitysaskelia fyysisen aktiivisuuden ja liikunnan edistämisessä osana sosiaali- ja terveydenhoitoa – elintapainterventioissa sekä sairauksien ehkäisyssä, hoidossa ja kuntoutuksessa. Esimerkiksi poikkihallinnollisesti toteutettu, prosessinomainen ja yksilöllinen liikuntaneuvonta on käytössä yhä useammassa kunnassa. Taustalla on hyvä kehittämistyö, jota on tehty niin STM:n kuin OKM:n rahoittamana.

Hyvästä kehityksestä huolimatta liikunnan ymmärtämisessä ja hyödyntämisessä osana terveyden ja toimintakyvyn edistämistä on paljon kehitettävää. Fyysinen aktiivisuus ja liikunta työvälineenä sosiaali- ja terveydenhuollossa tulisi huomioida nykyistä paremmin. Fyysisen aktiivisuuden ja liikunnan edistäminen osana sote-palveluita vaatii pitkäjänteistä alan asiantuntijoiden ja toimijoiden kouluttamista sekä alan työprosessien ja -tapojen kehittämistä yhteistyössä liikunta-alan, koulutus-alan sekä sote-alan asiantuntijoiden kanssa.

Lisäksi sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistus on luonut epävarmuutta liikuntaneuvonnan kehitykselle. Yhdyspintapalvelut on tärkeää saada toimimaan sujuvasti kuntien ja hyvinvointialueiden välillä elintapaohjaukseen ja liikuntaneuvontaan liittyen. Valtionhallinnon on tärkeää tukea kuntien ja hyvinvointialueiden edellytyksiä liikkumisen edistämistyössä.

Valtion liikuntaneuvosto nostaa esille, että sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa kiinnitetään yhä enemmän huomiota liikkumisen tukemiseen ja tähän liittyvä rahoitus turvataan.

Timo Heinonen
puheenjohtaja

Toni Piispanen
vs.pääsihteeri

Lausuntoon osallistuivat: Timo Heinonen, Mika Poutala, Ritva Elomaa, Tiina Elo, Marko Asell, Pauli Kiuru, Mari-Leena Talvitie, Pasi Kivisaari, Henrika Backlund, Arttu-Petteri Klami, Erja Rappe, Miina-Anniina Heiskanen.

Lähteet

[1] Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2025–2028. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2024:2. Valtiovarainministeriö 2024.
[2] Valtion talousarvioesitykset. JA Vahva ja välittävä Suomi. Neuvottelutulos hallitusohjelmasta 16.6.2023 (valtioneuvosto.fi). SEKÄ Julkista taloutta vahvistavat uudet sopeutustoimet - Pääministeri Orpon hallituksen kehysriihi 15.-16.4. (valtioneuvosto.fi).
[3] Kokko, S. & Martin, L. (toim.) 2019. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1. JA Husu,P. ym. 2022 Liikuntaraportti. Suomalaisten mitattu liikkuminen, paikallaanolo ja fyysinen kunto 2018–2022. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:33.
[4] Nurmi-Koikkalainen, P. (ym.) 2017. Tietoa ja tietotarpeita vammaisuudesta. Analyysia THL:n tietotuotannosta. Työpaperi 38/2017. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL 2017. SEKÄ Ng, K. ym. 2022. Toimintarajoitteisten lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen. Teoksessa S. Kokko & Martin L. (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1.
[5] Finterveys 2017 -tutkimus. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL.
[6] Duodecim terveyskirjasto. Diabetes. https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00011

[7] Vasankari, T. & Kolu, P. (toim.) 2018. Liikkumattomuuden lasku kasvaa – vähäisen fyysisen aktiivisuuden ja heikon fyysisen kunnon yhteiskunnalliset kustannukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31/2018.
[8] Ministerityöryhmä sopi Suomi liikkeelle -ohjelman rahoituksesta ensi vuodelle. Opetus- ja kulttuuriministeriön tiedote 24.11.2023.

Jakelu Valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle